

8.4. РИНКОВА ЕКОНОМІКА В АГРОПРОМИСЛОВОМУ ВИРОБНИЦТВІ

Безпосередньою причиною виникнення товарного господарства є господарська відособленість, самостійність виробників, які спеціалізуються на виготовленні одного або кількох видів продукції. Обов'язковим атрибутом товарного господарства є економічний суверенітет і заснована на ньому виробнича й комерційна самостійність суб'єктів економіки. За її наявності виникають і функціонують ринкові відносини.

Суб'єкти товарного господарства є численними, але основні з них – товаровиробники (власники й господарі підприємств), наймані працівники.

Економічний суверенітет товаровиробника обмежений кон'юнктурою ринку, а вона, в свою чергу, визначається об'єктивними законами товарного господарства. Ринок змушує усіх суб'єктів (продавців і покупців) дотримуватися його законів, перед ним вони рівні, він усуває з арени тих, хто не виконує його законів.

Економічна свобода товаровиробника нерозривно пов'язана з його *економічною відповідальністю за результати господарської діяльності*. Вона – важлива ознака останньої і впливає з економічної самостійності товаровиробника, поєднується з нею.

Товар – це продукт праці, призначений не для власного споживання, а для обміну за допомогою купівлі-продажу. Товар має дві властивості: споживну вартість і вартість.

Споживна вартість товару (як і будь-якого натурального продукту) *є властивістю речі задовольняти певну потребу людей.*

Вартість – це суспільна праця, втілена в товарі.

Продукція сільськогосподарських товаровиробників, незалежно від форми власності підприємства, у вигляді товару надходить у споживання лише через операцію купівлі-продажу на ринку. У багатьох джерелах ринок розглядається як механізм взаємодії покупців і продавців у досягненні своєї мети кожним або як сфера, де в конкретній формі проявляються товарно-грошові відносини і де безпосередньо здійснюється обмін грошей на товари, і навпаки.

Основною рисою ринку є те, що він вирівнює пропозицію і попит на товари за допомогою ціни. У разі появи надлишку продукції певного виду на ринку ціна на неї падає, чим приваблює споживачів до придбання товару. Як наслідок, кількість продукції зменшується і цим самим обмежується її пропозиція на ринку. Якщо ж товар стає в дефіциті, підвищується ціна на продукцію, покупці ведуть себе стримано і пропозиція товару зростає.

Тому ринок слід розглядати ширше: як сукупність економічних відносин, за допомогою яких здійснюється обіг суспільного продукту в товарно-грошовій формі з опорою на виробництво товарів, що підлягають реалізації шляхом купівлі-продажу. І ринок виступає не як ланка між виробництвом і розподілом, між виробництвом і споживанням, а як єдине ціле середовище, де в однаковій мірі є зацікавленість товаровиробника, посередника і підприємця, спрямована на розвиток і задоволення потреб споживача. При такому підході можна говорити, що *ринок – це система економічних відносин, за яких відбувається виробництво, обіг і розподіл товарів*.

Ринку притаманні певні властивості та функції.

Ринок як система соціально-економічних відносин формується і діє на підставі ринкового механізму, основними елементами якого є попит і пропозиція товару. Останні й визначають обсяги, асортимент і місце збуту. Це дозволяє товаровиробникам постійно координувати власне виробництво у зв'язку зі змінами та умовами ринку. Цим самим ринок є регулятором обсягів виробництва продукції та її структури, здійснює регульовальний вплив на економіку країни в цілому та формує відносини між окремими галузями народного господарства. З його допомогою відбувається обмін товарів на основі еквівалентності. Запити на обсяг і структуру продукції поступають від споживача сільськогосподарської продукції через роздрібну торгівлю, легку і харчову промисловість до аграрних товаровиробників, а від них – до виробників засобів виробництва і далі – до виробників сировини. На запит постачальники сировини збільшують обсяги її поставки виробникам засобів виробництва, які в свою чергу задовольняють потреби сільськогосподарських товаровиробників у засобах виробництва, сировини і матеріалах. Отже, стабілізуючи попит і пропозицію, не допускаючи ні дефіциту, ні перевиробництва, ринок виконує *інформаційну* функцію і виступає *регулятором* виробництва. Використовуючи взаємодію попиту і пропозиції, він дає відповідь на питання: "Що виробляти? Скільки і для кого виробляти? Як виробляти?"

Ринок виконує функцію *ціноутворення і стабілізації цін* на продукцію. Ринкове ціноутворення підпорядковане двом законам: закону вартості і закону попиту і пропозиції.

Слід зазначити, що в Україні ще не створені умови для функціонування цих законів в АПК. Звідси ринок в Україні ще не виконує функції ціноутворення і стабілізації цін.